

Марія ЧУМАРНА

БУТТЯ І НЕБУТТЯ ТЯЄМНИЦІ ТВОРЕННЯ СВІТУ

50 міфів народів світу

УДК 39
ББК 84.4(УКР)-4+84.4(УКР)-5
Ч90

Серію «Золоте руно» засновано 2006 року

Таємниці творення світу, зародження людства,
співжиття людини з Творцем
і порушення нею законів світового ладу,
що неминуче призводить до вселенських катаклізмів
і покарання людини, – така споконвічна «канва»
міфології різних народів.

Але апофеозом всієї міфопоетичної творчості
упродовж тисячоліть звучить вічна тема –
осягнення людиною істинного безсмертя,
повернення її душі і пам'яті до витоків,
до первопочатків, аби ніколи не гасла мрія
про невмирущий цвіт життя,
про спопеляючу і воскресну силу вогненного Фенікса.

Про це – нова книга відомої письменниці
і дослідниці звичаєвої культури Марії Чумарної.
Видання адресоване найширшому колу читачів.

Чумарна М. І.

Ч90 Буття і небуття. Таємниці творення світу. 50 міфів народів світу. — Тернопіль:
Навчальна книга – Богдан, 2011. — 176 с. — (Серія «Золоте руно»).

ISBN 978-966-10-0323-0

ББК 84.4(УКР)-4+84.4(УКР)-5

*Охороняється Законом України про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 966-692-970-8 (серія)
ISBN 978-966-10-0323-0

© Чумарна М.І., 2011
© Чипурко В.П., художнє
оформлення, макет, 2011
© «Навчальна книга – Богдан»,
майнові права, 2011

Фрагмент вази з Гудеа.
Шумер

ЗАГАДКИ І РОЗГАДКИ БУТТЯ

«А що нам було спочатку світу?»

Це питання питань, котре задавали собі господарі землі упродовж багатьох віків, тисячоліть, позираючи в небо спраглими за розгадкою тайн очима. Комусь ті тайни розкривалися ширше, комусь вужче, але хто може виміряти шлях від людської свідомості до Істини?

На щастя, пам'ять людська, як бережлива господиня, дбайливо відкладала у свої скрині скарби людської мудрості, блискітки людського розуму, його поетичної уяви, відображені в народних переказах і піснях.

Здавалося, людство найбільше наблизилося до відкриття тайн світу на початку двадцятого століття, коли стрімкий розвиток технократичної цивілізації дав можливість заглянути не лише в космічні простори, але і в глибини людської природи. Людина замахнулася навіть на саму тайну тайн – творення людини «за образом і подобою» Творця. Людині захотілося стати вище Бога і створити щось поза Його волею.

Але саме на цім порозі, створюючи все нові й нові технології, людство раптом натрапило на такі загадки неймовірно далекого минулого, що похитнули його віру в еволюційну теорію власного розвитку. І поставили під сумнів цивілізаційну вищість людей нашої доби за тих, хто жив на цій Землі дві, три, десять, двадцять тисяч і більше років тому.

Раптом стала оголюватися проста правда про те, що колеса й коліщатка того неповороткого механізму, який ми називаємо сучасною суперцивілізацією, були винайдені в таких часових глибинах, про які ми й не здогадуємося. У сучасних людей почав нарешті закрадатися здоровий сумнів у тім, чи справді людство здатне створювати щось принципово нове, чи всі наші «відкриття» – це лише давнозабуле старе...

Часткове відкриття таємниць єгипетських пірамід, «космічних міст» древніх етрусків, протоукраїнців, інків, ацтеків, майя, глибше пізнання і вслуховування у прихований зміст текстів давніх епічних творінь, збережених віками в усному переданні народами всіх континентів, співставлення сучасних археологічних знахідок, котрі так щедро, наче між іншим, підкидає нам сьогодні матінка-земля, – викликають подив і розгублення у сучасної людини.

Виявляється, далеко не так просто, як це читаємо в дарвіністських наукових версіях, творився світ. І чи один світ? І чи не стоїмо ми саме зараз на порозі його чергового перетворення?

І що буде з нинішніми поколіннями? Чи виживе людська популяція на такому рівні самосвідомості, на якому вона є зараз?

Кожна людина, чие життя, безумовно, неймовірно коротке і швидкоплинне, щодня задає собі запитання: а що там, за порогом? Чи існує безсмертя душі, чи є шанс їй продовжити життя, знову й знову повертаючись у земне коло в нових тілах?

Загляємо у таємничу скриню нашої пам'яті. Може, далеко не все у ній перетліло від часу, втратило свій блиск і доцільність? Може, серед мотлоху віджилого раптом заблеще там справжній діамант мудрості, котрого ми так рівно шукаємо серед безладу сучасного життя?

Може, ті давні одежі прапрадідівської мудрості не такі вже й незугарні з огляду нинішньої «моди»? Може, ті зерна вічної пшениці мають таку ж силу проростання, як зерна, котрі пролежали в курганах сотні літ і дали живі сходи?

У пропонованій вам книзі подано найкращі зразки космогонічних текстів різних народів, вік яких – сотні і тисячі літ. Як важко встановити час будівництва пірамід, так важко точно визначити, коли і ким творилися давні міфи, яких видозмін і трансформацій зазнали вони в мандрівці століть, що і як закодували їхні символи. Адже саме поняття «міф», яке ми вживаємо за інерцією у грецькій фонетичній формі, українською мовою прочитується як «міт» – «мітка», що позначає розгортання символу у певній «миті» буття.

Автор книги зробила спробу систематизувати їх за основними розділами, в яких спершу розглядаються тайни творення світу, далі – появи людини, її розвитку, взаємодії з іншими світами, виникнення таких понять як правда і кривда, а відповідно – розбрату між людьми, що врешті-решт призводить до знищення людської популяції.

Подаються різні міфологічні версії останнього світового потопу, що призвів до винищення людей, а далі – нового витка розвитку людства. Якщо перші люди, згідно міфології багатьох народів, були безсмертними напівбогами, то нове людство, що постало після потопу, було віддане в руки смерті. І найбільшою мрією його стало повернення безсмертя, відшукування чарівних способів здобути вічне життя.

Про великих героїв-деміургів, що шукали тайни безсмертя, дороги повернення до первісного раю людства, розповідають прекрасні поетичні міфи різних народів.

І коли ви уважно прочитаете цю добірку космогонічних текстів різних народів світу, будете вражені, що вони становлять єдине світоглядне коло, зіткане з одкровень Божої мудрості, котра генетично записана в людині й розкривається в різних метафорах та символах. Але зберігає при цьому єдину духовну парадигму.

Перш ніж перейти до читання окремих космогонічних текстів, зробімо спробу уявити собі, якими шляхами розвивалися світоглядні уявлення людей і скільки в цих уявленнях було правди та достовірності з точки зору сучасної науки.

Чи насправді цілісною є людська мудрість на різних материках і континентах, наскільки виразно в іменах та символах прочитується відгомін давньої прамови й великої єдиної прамудрості світу.

Розділ IV

КВІТКА БЕЗСМЕРТЯ

ЯК СМЕРТЬ ПРИЙШЛА У СВІТ

З індійської міфології

Перші люди, які народилися з тіла Первопредка Пуруші, жили вічно.

Вони жили багато і щасливо, кожен займався своїм ділом, – оскільки з уст Пуруші народилися жреці-брахмани, котрі володіли мудрістю, з його рук – мужні і вправні воїни, котрі уміли захищати малих і слабких, творити славні подвиги, із стегон Пуруші вийшли землероби, господарі, а з ніг його – робітники шудрі.

З розуму Пуруші народився Місяць, а з ока його – Сонце, дихання Пуруші стало вітром, а з рота його вийшов вогонь, що приніс життя всьому, що постало у світі.

Люди множилися, їх ставало все більше і більше – і врешті настав час, коли всім стало дуже тісно на землі.

Стала Земля просити Бога-творця Брахму, аби він допоміг їй, бо несла її тілу зносити таку велику кількість людей. Тоді Брахма став палити вогнем усе живе, але заступився бог Шіва за людей, тварин і рослин, сказавши:

– Не впадай у гнів, Брахмо! Якщо ти будеш знищувати все під-ряд, то незабаром стане пустою Всесвіт!

І тоді Брахма випустив зі свого тіла жінку, голова якої була прикрашена вінком із лотосів, а одягнута вона була в темно-червоне убрання.

– Смерте, іди у світ до людей, тварин, рослин і всього, що має життя, аби не переповнювалася Земля!

Заплакала Смерть, бо надто сумна доля була приготовлена для неї. Але у всьому має існувати лад, порядок, тому прийняла вона у своє серце волю Отця свого і прийшла на землю.

Тут вона перебуває і понині.

Хумбаба – в шумеро-акадській міфології самодостаній демон **Х**і дух землі, якого перемогли у двобої герої шумерського епосу Гільгамеш та Енкіду.

Хуракан – в міфології кіче – одне з головних божеств, творець та володар світу. В міфології виступає у трьох іпостасях: Какулха-Хуракан, Раша-Какулха, Чіпі-Какулха. Його називали «Серцем землі».

Чорнобог – одна з дуальних іпостасей Рода-Вседержителя, за українською міфологією, антипод Білобога. Уособлює земний смертний світ, світ «лівосторонній», що допускає в себе Кривду та Смерть.

Шан-ді – у древньокитайській міфології – верховне божество, аналог християнського поняття «бог».

Шіва – в індуїстській міфології один із верховних богів тріади: Тримурті. Шіва є втіленням руйнівної енергії космосу, йому поклонялись як богові-руйнівникові та богові-творцеві водночас.

Шеша – в індуїстській міфології багатоголовий змії, який тримає на собі Землю та служить ложем для бога Вішну, охоронця Землі.

Юй, Да Юй, Ся Юй – в китайській міфології герой, що приборкує потоп. Усмиривши потоп, Юй навів порядок у житті людей, розділив Китай на дев'ять частин, сприяв будівництву доріг, очищенню від усілякої нечисті.

Ява – в українській космогонії видимий, проявлений світ, світ земного життя, що керується законами Прави.

Яйце – символ народженого світу, в українській обрядовості та народних казках символізує найвищий дар Творця.

Яма – в індуїстській міфології бог смерті, потойбічного світу. В українських казках теж асоціюється зі світом потойбіччя.

Ясен – дерево, що символізує народжений ясен-світ. В українських народних піснях часто асоціюється із долею сина. Ясени садили на подвір'ї з народженням сина й по тому, як росте дерево, вгадували, яка доля спіткала сина в далекій дорозі. У скандинавській міфології – так зване світове древо, Ігдрасиль.

ДЖЕРЕЛА

Література

- Археологія та стародавня історія України. – К., 1969.
- Бекк Р. Космическое сознание. – М., 1995.
- Воропай О. Звичаї нашого народу. – К., 1991.
- Велесова книга. – К., 7502.
- Голоси стародавньої Індії. – К., 1992.
- Грушевський М.С. Історія української літератури. – К., 1993.
- Геройко-фантастичні казки. – К., 1984.
- Голан. Миф и символ. – М., 1992.
- Давня історія України. – К., 1994.
- Даниленко В.Н. Неолит Украины. – К., 1969.
- Даниленко В.Н. Энеолит Украины. – К., 1974.
- Диего де Ланда. Сообщение о делах в Юкатане. – М., 1994.
- Дмитриева Н., Виноградова Н. Искусство древнего мира. – М., 1989.
- Эстес Кларисса Пинкола. Бегущая с волками. К., «Софія». 2006.
- Золота книга казок. – К., 1990.
- З невечерньої криниці. – Л., 1994.
- Килимник С. Український рік у народніх звичаях в історичному освітленні. – Л., 1993.
- Кэри У. В поисках закономерностей развития земли и вселенной. – М., 1991.
- Книга для чтения по истории древнего мира. М., 1981.
- Колядки та щедрівки. – К., 1965.
- Космос древньої України. – К., 1992.
- Ліндсей Д. Коротка історія культури. – К., 1995.
- Макарова А. Путешествие в страну майя. М., 1980.
- Махабхарата. Кн.8. М., 1990.
- Міфи давньої Греції. К., 1997.
- Наговицын А. Этруски. Мифология и религия. М., 2000.
- Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. – М., 1986.
- Пропп В.Я. Исторические корни волшебной сказки. – Л., 1946.
- Рыбаков Б.А. Макрокосм в микрокосме народного искусства. – ДИ, 1975, № 1.
- Тибетская книга мертвых. М., 1995.
- Ткач М., Данилевська Н. Клеціальний міст. – К., 1995.
- Українська минувшина. К., – 1993.
- Украинские народные думы. – М., 1972.
- Українські народні казки. – К., 1991.
- Українські замовляння. – К., 1993.
- Фурдуй Р.С. Прелесть тайны – 2. К., 2001.
- Хрестоматія по історії древнього мира. – М., 1991.
- Чмихов М. Давня культура. – 1994.
- Чмихов М.О., Шилов Ю.О., Корнієнко П.Л. Археологічні дослідження курганів. – К., 1989.
- Чумарна М.І. Мандрівка в українську казку. Л., 1994.
- Чумарна М.І. З початку світу. Л., 1996.
- Чумарна М.І. Тридев'яте царство. Тернопіль, 2007.
- Чумарна М.І. Тройдереву. Тернопіль, 2009.
- Чумарна М.І. Золотий Дунай. Тернопіль, 2008.
- Чумарна М.І. Любов у залізних чоботях. Л., 2009.

ЗМІСТ

ЗАГАДКИ І РОЗГАДКИ БУТТЯ	3
Розділ І. ВЕЛИКИЙ ЗАРОДОК	6
СВІТОВЕ ЯЙЦЕ	7
ДУАЛЬНИЙ СВІТ	9
МІФОПОЕТИЧНІ МОДЕЛІ СВІТОБУДОВИ	14
ШЛЮБ НЕБА І ЗЕМЛІ	22
ВЕЛИКИЙ ПОТОП	26
БЕЗСМЕРТЯ ДУШІ	30
Розділ ІІ. НА ПОЧАТКУ	46
НАЩАДО І ЯСЕН-СВІТ	
Давні українські колядки про створення світу	47
ДЕРЕВО ЖИТТЯ	
Український міф про створення світу	55
РОД-ВСЕДЕРЖИТЕЛЬ, БІЛОБОГ І ЧОРНОБОГ	
Давньоукраїнський міф	56
БУТТЯ І НЕБУТТЯ	
Космогонія «Рігвіди» Уривок	57
ВЕЛИКИЙ ПТАХ, ЩО СТВОРИВ СВІТ	
З єгипетської міфології	58
«Я ТОЙ, ХТО ПОСТАВ...»	
Єгипетський міф	59
ПОХОДЖЕННЯ СВІТУ	
За етрусською міфологією	60
ПРО ФЕНІКСА	
Бедуїнська легенда	61
МУЗИКА АЙНУР	
Із епосу нагородів	62
ПРО СВІТОВЕ ДЕРЕВО	
З шумерського епосу про Гільгамеша	63
ВИНИКНЕННЯ ЖИТТЯ НА ЗЕМЛІ	
За мотивами карело-фінського епосу «Калевала»	65
СВІТ БОГІВ, ВЕЛЕТІВ І ЛЮДЕЙ	
З міфології вікінгів	69
ПОЧАТОК ЖИТТЯ	
За міфологією інків	71
ЯК З'ЯВИЛАСЬ ЗЕМЛЯ	
Міф індіанців гуронів	72

ЗАРОДЖЕННЯ СВІТУ	
Із книги індіанців кіче «Пополь-Вух»	73
ПОХОДЖЕННЯ НЕБА І ЗЕМЛІ	
Давньокитайський міф.	75
СОТВОРЕННЯ СВІТУ	
З «Книги Буття» Старого Завіту	76
ПЕРШІ ЛЮДИ	
З давньокитайської міфології.	78
СТВОРЕННЯ ЛЮДИНИ БОГИНЕЮ МАМОЮ	
З вавілонського епосу про Атрахасиса.	79
ПРО ПЕРШИХ ЛЮДЕЙ	
Із книги індіанців кіче «Пополь-вух»	82
Розділ. III ПРАВДА І КРИВДА	84
ОЙ В ЛІСКУ, ЛІСКУ	
Українська колядка.	85
ПРО ПРАВДУ І КРИВДУ	
Давньоєгипетська казка	86
ПРАВДА І КРИВДА	
Українська народна казка.	88
ПРО БЛАГОГО І ЗЛОГО	
Давньохетська казка	92
ПРО ВИНИЩЕННЯ ЛЮДЕЙ	
Єгипетський міф	93
РОЗПОВІДЬ УТНАПШТІ ПРО ПОТОПЛЕННЯ ЛЮДЕЙ	
Епос про Гільгамеша	95
ПРО СВІТОВИЙ ПОТОП	
З «Книги Буття» Старого Завіту	99
ПРО СВІТОВУ ЗЛИВУ	
З індійської міфології	102
МІФ ІНДІАНЦІВ КІЧЕ ПРО СВІТОВИЙ ПОТОП	
З епосу «Пополь-Вух».	103
ГАНГА СХОДИТЬ НА ЗЕМЛЮ	
Індіанський міф	104
КАМ'ЯНА ДЕРЖАВА	
Українська народна казка.	109
Розділ IV. КВІТКА БЕЗСМЕРТЯ	115
ЯК СМЕРТЬ ПРИЙШЛА У СВІТ	
З індійської міфології	116
КУМА-СМЕРТЬ	
Українська народна казка.	117

РОЗМОВА ГІЛЬГАМЕША Й ЕНКІДУ ПРО ПІДЗЕМНИЙ СВІТ	
Епос про Гільгамеша	121
САВІТРИ Й САТЪЯВАН	
Індійський міф.	123
ЖИТТЯ І СМЕРТЬ	
Українська народна казка.	130
КВІТКА БЕЗСМЕРТЯ	
З епосу про Гільгамеша	132
НАПІЙ БЕЗСМЕРТЯ	
З індійської міфології	134
ПРО БЕЗСМЕРТНІ СКАРБИ	
Українська народна казка.	136
ДЕ СМЕРТЬ НЕ МАЄ ВЛАДИ	
Українська народна казка.	137
ЗЕМНИЙ РАЙ	
Українська притча	139
ДІАЛОГ ЗІ СМЕРТЮ ПРО БЕЗСМЕРТЯ	
З відійських памяток	140
Розділ V. КОРОТКО ПРО НАЙСУТТЄВИШЕ	149
ПРО ЄДНІСТЬ УСЬОГО СУЩОГО	150
ПРО ЛЮДИНУ.	153
ПРО ДОБРО І ЗЛО	156
ПРО БЕЗСМЕРТЯ	158
СЛОВНИК МІФОЛОГІЧНИХ СИМВОЛІВ	161
ДЖЕРЕЛА	172

Літературно-художнє видання

Серію «Золоте руно» засновано 2006 року

ЧУМАРНА Марія

БУТТЯ І НЕБУТТЯ

Таємниці творення світу

50 міфів народів світу

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Ірина Дем'янова*

Художнє оформлення *Віри Чипурко*

Комп'ютерний макет *Віри Чипурко*

Верстка *Ірини Демків*

Підписано до друку 28.07.2011. Формат 70x100/16.

Папір офсетний. Гарнітура Times.

Умовн. друк. арк. 14,3. Умовн. фарбо-відб. 14,3.

Видавництво “Навчальна книга – Богдан”

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців

ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008

тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66

publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

ISBN 9789661003230

